

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра економічної теорії та конкурентної політики

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: **КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ КОНКУРЕНТНИХ ВИМОГ У**
СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Студентки 4 курсу, 12 групи,
спеціальності 073 Менеджмент
спеціалізації Управління в сфері
економічної конкуренції

Гринчук Олександри
Олександрівни

Науковий керівник
доктор економічних наук,
професор

Уманців Юрій
Миколайович

Гарант освітньої програми
кандидат економічних наук,
доцент

Щербакова
Таміла Анатоліївна

Київ 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ ТА КОНКУРЕНТНІ МЕХАНІЗМИ ЇХ ЗДІЙСНЕННЯ	6
1.1. Нормативно-правове забезпечення публічних закупівель	6
1.2. Конкурентні механізми регулювання публічних закупівель	9
1.3. Аналіз тенденцій розвитку публічних закупівель в Україні.....	17
РОЗДІЛ II. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ КОНКУРЕНТНИХ ВИМОГ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ	25
2.1. Реалізація контролю за дотриманням конкурентних вимог при здійсненні публічних закупівель в Україні.....	25
2.2. Перспективи вдосконалення системи публічних закупівель в Україні на конкурентних засадах	28
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33
ДОДАТКИ	40

ВСТУП

Актуальність обраної теми. За сучасних умов сфера публічних закупівель являє собою виконання важливого макроекономічного завдання у діях активізації національної економіки. Функціонування діяльності сфери публічні закупівлі в незвичайних умовах, таких як умова пандемія у 2020-2021 рр. та воєнний стан в Україні у 2022 р., є поштовхом до зміни нормативно-правової бази та складання алгоритмів дій функціонування даної сфери діяльності в надзвичайних умовах. Забезпечення виконання функцій держави та основою формування суспільних благ для населення це лягає на відповідальність публічних закупівель.

За допомогою системи публічних закупівель вдається матеріально забезпечити функціонування суб'єктів господарювання, розвиток яких відбувається за рахунок бюджетних коштів, економічний розвиток держави та вирішення національних проблем. Актуальним є питання впливу державних контрактів на регулювання господарської діяльності. У цьому контексті важливим є також питання про позитивні та негативні сторони впливу публічних закупівель на макроекономічну динаміку.

Сьогодні придбання товарів, робіт і послуг є складним процесом, оскільки передбачає використання всіх відповідних знань і вимог законодавства. Публічні закупівлі становлять значну частину державних витрат. Ефективність публічних закупівель залежить від здійснення якісного аналізу та визначення потреб замовників, структури торгів, глибини дослідження ринку та організації та проведення торгів.

Важливим питанням є забезпечення конкурентних механізмів реалізації публічних закупівель у національній економіці. Публічні закупівлі характеризуються принципами, які встановлені законодавством для забезпечення максимальної конкуренції, а наявність конкуренції при реалізації економіко-фінансового механізму публічних закупівель є фундаментальним показником державної політики у сфері публічних закупівель, тому відкриті торги є найефективнішою процедурою тендеру.

Фундаментальним теоретико-емпіричним дослідженням проблематики багатоаспектності функціонування та регулювання системи публічних закупівель присвячено праці таких вчених, як О. Кириленко, І. Кравець, К. Крисовата, О. Міняйло, Я. Петруненко, Н. Ткаченко, Ф. Ткачик, Г. Сиротюк, Ю. Уманців, М. Штань, Т. Щербакова. Водночас проблематика обґрунтування конкурентних механізмів здійснення публічних закупівель в Україні потребує подальшого системного аналізу.

Метою роботи є відокремлення та аналіз відповідних напрямків контролю за дотриманням конкуренції у сфері публічних закупівель, також ролі публічних закупівель у національній економіці, обґрунтування напрямів удосконалення системі важелів регулювання національної економіки та дослідження контролю за дотриманням вимог під час процесу закупівель.

Основними завданнями роботи є, зокрема, такі, як:

- розгляд конкурентних вимог у сфері діяльності публічних закупівель, та їх дотримання;
- розкриття значення та ролі публічних закупівель у національній економіці;
- аналіз сфери публічних закупівель в Україні на основі розгляду звітів Антимонопольного комітету України;
- визначення особливостей формування організаційно-організаційного механізму публічних закупівель;
- обґрунтування напрямів удосконалення конкурентного контролю у сфері публічних закупівель в Україні.

Об'єктом дослідження є система публічних закупівель та конкурентні механізми її реалізації.

Предметом дослідження є конкурентні механізми діяльності реалізації та методологічні, теоретичні та організаційні засади сфери публічних закупівель.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну основу сфери публічних закупівель склали методи наукового пошуку, логічного підходу,

спостереження, аналізу, порівняння, які дали можливість з різних сторін розглянути та проаналізувати ряд наукових публікацій українських та іноземних вчених, даних Антимонопольного комітету України, Міністерства економіки України, Державної служби статистики України.

Апробація роботи здійснювалася на студентській науковій конференції «Пріоритети соціально-економічного розвитку суспільства в умовах війни та післявоєнний період» (ДТЕУ, 18 травня 2022 р.). За результатами проведеного дослідження опубліковано наукову статтю «Публічні закупівлі у системі регулювання розвитку економіки» у журналі «Геополітика України: історія та сучасність» (2021 р., №2).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, п'яти підрозділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг роботи займає тридцять сторінок комп'ютерного тексту (у тому числі 3 таблиці та 8 рисунків). Робота містить 3 додатки. Список використаних джерел налічує п'ятдесят три позиції.

РОЗДІЛ І. ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ ТА КОНКУРЕНТНІ МЕХАНІЗМИ ЇХ ЗДІЙСНЕННЯ

1.1. Нормативно-правове забезпечення публічних закупівель

Суттєві зміни у формуванні національно-правового забезпечення у сфері публічні закупівлі відбуваються з моменту набуття Україною незалежності. Взагалі нормативно-правове забезпечення – це механізми правового аспекту, які функціонують на національному та міжнародному рівнях. Вони існують двох видів – обов’язкові, до яких належать закони, зобов’язання та правила, й добровільні, а саме кодекси поведінки, угоди та пакти про доброчесність та примусові. У комплексі всі вони створюють юридичну базу, яка використовується при боротьбі з корупцією.

Система публічних закупівель являє собою унікальний комплекс та є визнаною міжнародними фахівцями, але їй потрібно вдосконалення технічне та нормативне. Існує напрям діяльності у сфері публічних закупівель, який є одним із головних. Йдеться про забезпечення стабільності та прогнозованості нормативно правової бази беручи за основу законодавство на національному рівні з правилами ЄС, пристосування ключових концепцій та формування процедури публічних закупівель до міжнародних стандартів (додаток А). У грудні 2015 р. вступив у дію Закон України «Про публічні закупівлі» (далі – Закон), що стає основною базою регулювання діяльності у сфері публічні закупівлі, а також відбувається поява нового етапу закупівель – електронні закупівлі [1].

Також в Україні існують інші види документів за допомогою яких здійснюється правове регулювання сфери публічні закупівлі. До них відносяться: розпорядження Кабінету Міністрів України «Про застосування переговорної процедури закупівлі» від 2018 р., наказ Мінекономрозвитку від 2019 р. «Про внесення змін до порядку визначення предмету закупівлі» [2]. Згідно Закону, закупівля товарів, робіт та послуг з метою задоволення потреб держави та громади, повинні виконуватись у способи прозорі та ефективні.

Розглянуті вище механізми існування у сфері публічних закупівель є певною передумовою для боротьби з корупцією. На рис. 1.1 наведено певний зв'язок між правовими механізмами, які діють на національному та міжнародному рівнях.

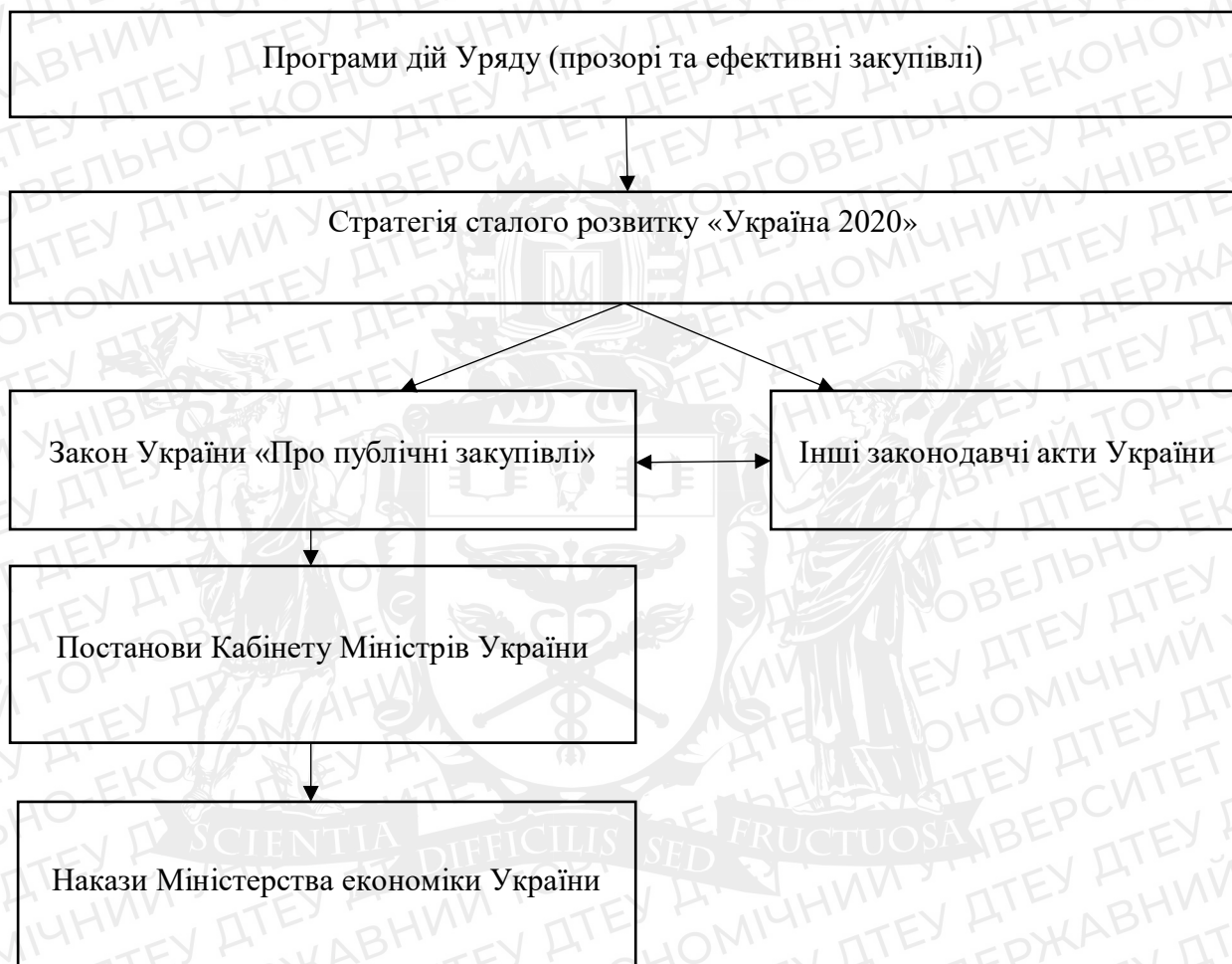

Рис. 1.1. Нормативно-правова база публічних закупівель в Україні

Джерело: розроблено авторкою

Правова база інституту публічних закупівель являє собою ряд нормативно-правових актів, серед яких постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку функціонування електронної системи закупівель та проведення авторизації електронних майданчиків» від 2016 р. №166 [3]. У згаданій постанові висвітлюється питання вимог до функціонування електронних систем закупівель, винесені умови відключення та підключення

від електронної системи закупівель електронних майданчиків, описані та розглянуті вимоги до функціонування майданчиків та інше.

У системі регулювання публічних закупівель вагома роль належить також й Закону України «Про запобігання корупції», де регулюються норми застосування антикорупційних механізмів [4], а також закону України «Про захист економічної конкуренції», де визначено напрями обмеження монополізму, забезпечення результативного функціонування економіки України на основі розвитку конкурентних відносин [5]. Відповідно до закону України «Про Антимонопольний комітет України», АМКУ є органом оскарження функціонування сфери публічних закупівель. Головним завданням Антимонопольного комітету України є формування та реалізація конкурентної політики у різних напрямках діяльності суб'єктів господарювання [6].

Після того, як Україна підписала Угоду СОТ про публічні закупівлі, вона стала брати участь у публічних закупівлях на міжнародному рівні, тобто з іноземними учасниками. Головним завданням для України стало приведення нормативно-правової бази до стандартів ЄС у сфері публічних закупівель та впровадження більш ефективної системи моніторингу, який у подальшому зміг би запобігати корупційним намірам. Однак етапи вдосконалення не можуть відбуватися надто швидко, оскільки йдеться про складний й тривалий процес.

Згідно з цим, нормативно-правова база сфери публічних закупівель вдосконалюється з роками та зводиться до відповідності вимог на міжнародному рівні. Однак на сьогодні можуть існувати деякі суперечності та колізії між нормативно-правовими актами уповноважених органів, які здійснюють свою діяльність щодо регулювання та контролю. Для того, щоб відбулось поліпшення правової бази у сфері публічних закупівель, потрібно розвинути взаємозв'язок між учасниками, певними замовниками та майданчиками, де здійснюються електронні закупівлі. Також можливо переглянути процедуру здійснення закупівель для подальшого її спрощення.

1.2. Конкурентні механізми регулювання публічних закупівель

Однією з головних напрямів діяльності держави є проведення публічних закупівель, що має на меті задоволення потреб суспільства шляхом використання коштів держави та розвитку конкуренції. Система публічних закупівель має стратегічний характер. Вони є потужним важелем впливу на економіку країни. Закон визначає права учасників та економічні засади закупівель робіт, товарів та послуг для забезпечення потреб держави та приведення законодавства України до відповідних стандартизованих вимог Європейського Союзу на виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом [1].

Відповідно до Закону, «публічні закупівлі – це придбання замовником товарів, послуг та робіт, які купуються у процесі закупівлі» [1]. При цьому вони можуть бути придбані на умові тендерних пропозицій або на основі переговорів. Предмет закупівлі виявляється замовником із використанням Єдиного закупівельного словника. Своєю чергою можна також виділити основні терміни, які використовуються у Законі.

Товари – це певна продукція, об'єкти різноманітного виду та призначення, сюди відноситься сировина, вироби, технології, а також певні послуги, пов'язані з постачанням таких товарів, якщо вартість цих послуг не перебільшує вартості самих товарів. Послуги – це різні предмети закупівлі, транспортні послуги, певні наукові дослідження, медичне та побутове обслуговування, а також фінансові послуги. Роботи – це розроблення певної документації на об'єкти будівництва, відбування реставрації пам'яток архітектури, капітальний ремонт та інше [1].

Система публічних закупівель є одним із найпотужніших в інструментарії державного регулювання економіки, розвитку конкурентного середовища та виконання соціальних завдань. Термін «публічні закупівлі» та його специфіка широко використовуються. Так, зокрема, у міжнародній практиці використовують поняття «public procurement» у трактуванні як

державні закупівлі, тобто це процес закупівлі товарів, послуг або робіт державним сектором у приватного сектора [7].

Різниця між українським трактування цього поняття та міжнародним визначенням полягає у тому, що, по-перше, у багатьох країнах використовується термін «державні закупівлі», а в Україні зараз застосовується поняття «публічні закупівлі». По-друге, у міжнародній практиці часто застосовується термін «закупівлі» у вузькому розумінні (тільки на умовах, коли державний сектор виконує закупівлю у приватного сектора). Натомість в Україні поняття «закупівлі» застосовується у більш широкому трактуванні, а здійснювати закупівлі може як суб'єкт державного сектору, так й приватного.

Раніше, до ухвалення Закону, в українському нормативно-правовому полі існував термін «державні закупівлі». Таке поняття застосовувалось у різних наукових працях. У таблиці 1.1 наведено узагальнення різноманітних підходів до трактування вказаних понять.

Таблиця 1.1

Трактування терміну «публічні закупівлі» у наукових працях та нормативно-правових актах

Автор 1	Сутність терміну «публічні закупівлі» 2
Н. Ткаченко, Ю. Уманців [8]	При здійсненні державних закупівель передбачається виконання державою різноманітних функцій, орієнтованих на підвищення керованості скорочення видатків державного бюджету, управління матеріальними потоками за умови відповідності їх ринковим відносинам
О. Міняйло, А. Костенко [9]	Державні закупівлі характеризуються законодавчо встановленими процедурами та принципом максимального забезпечення конкуренції
О. Декалюк [10]	Сфера державних закупівель є функціонально орієнтованим елементом економічної безпеки, вбудованим в механізм функціонування бюджетного сектору економіки
Г. Сиротюк [11]	Публічні закупівлі є одним із найбільш ефективніших інструментів стабільного економічного зростання

Продовження таблиці 1.1

1	2
О. Альциванович, Я. Цимбаленко [12]	Під публічними закупівлями слід розуміти сукупність поетапних дій, які складають цілісну врегульовану законодавством процедуру, що здійснюється на конкурентній основі, спрямовану на закупівлю за державні кошти та кошти місцевих бюджетів

Джерело: розроблено автором на основі: [8; 9; 10; 11; 12]

Всі наведені твердження говорять про те, що публічні закупівлі є процесом закупівлі товарів, робіт та послуг, являють собою законодавчо встановлені процедури, різноманітні послідовні етапи, які мають між собою систему взаємопов'язаних механізмів, врегульованих законодавством, що спрямоване на закупівлю за кошти держави та кошти місцевих бюджетів на основі принципів найефективнішого забезпечення конкуренції. Крім того, публічні закупівлі є певним інструментом для стабільного економічного зростання.

Однак, на нашу думку, важливо розглядати поняття публічних закупівель не тільки під призмою процесу придбання певних товарів, робіт та послуг, але й розуміти, що публічні закупівлі являють собою відповідний інструмент задоволення функцій держави та розроблення найкращих умов для ефективного розвитку економіки України. Звідси можна дійти загального трактування, що публічні закупівлі – це надбання відповідним замовником в обличчі державних організацій товарів, робіт та послуг, які мають важливу ланку в механізмі задоволення потреб держави та суспільства, маючи на меті доцільне витрачення коштів та побудова конкурентного середовища у країні.

Основною метою державної політики у сфері публічних закупівель є забезпечення ефективності різних процедур, такі як закупівля робіт, товарів та послуг за вигідною ціною [13]. В Україні функціонує інституційна модель контролю у сфері публічних закупівель, яка має три рівні, а саме Уповноважений орган, Казначейське обслуговування та Державний контроль.

Відповідно цих рівнів існують органи, які здійснюють контроль у сфері публічних закупівель в Україні:

- Уповноважений орган – Міністерство економіки України;
- Державна казначейська служба України;
- Державний контроль – Антимонопольний комітет України та Рахункова палата.

Усі вказані органи мають на меті контролювати та регулювати діяльність у сфері публічних закупівлі. Регулювання є важливим процесом функціонування будь-якої сфери, для стабільної її діяльності. Воно може базуватись на таких напрямках:

- розроблення та реалізація політики, розвиток електронної системи закупівель та формування нормативно-правової бази;
- діяльність на міжнародному рівні;
- формування методології здійснення публічних закупівель;
- консультативна діяльність у сфері публічних закупівель [14].

Механізм проведення процедури публічних закупівель має бути одним із головних елементів зростання ефективності економічної політики держави та базуватися, на певних засадах добросовісної конкуренції, прозорості та відкритості, недискримінації учасників та інше. Згідно з законодавством, публічні закупівлі можуть здійснюватися відповідно до процедур різного типу, серед яких відкриті торги, обмежені торги, так звані конкурентний діалог, переговорні процедури закупівель та спрощені (дод. А). Відповідно до Закону, публічні закупівлі можуть сформуватись державними установами та підприємствами з належними формами власності для задоволення потреб держави або територіальних громад [1]. Існують чітко визначені принципи здійснення публічних закупівель (табл. 1.2).

Публічні закупівлі відіграють вагому роль у національній економіці України. Ця сфера має прямий вплив на національну макроекономічну динаміку, оскільки відбувається зростання державних видатків, що призводить до збільшення доходу, і це збільшує рівень споживання та

інвестицій [15]. Безпосередньо сфера публічних закупівель має вплив на інвестиційні потоки, державні преференції, певна активізація підприємства та експорт послуг та товарів.

Таблиця 1.2

Принципи здійснення публічних закупівель

Принцип	Основна характеристика
Відкритості та прозорості	Інформація має бути відкрито та своєчасною для всіх учасників
Конкурентності	Належна поведінка учасників конкурсних процедур під час їх вступу в конкурентні відносини
Максимальної економії та ефективності	Державні потреби повинні задовольнятися у максимально повному обсязі
Повноти	Охоплення законодавством про конкретні торги всіх фінансових взаємовідносин між державним та приватним секторами
Відповідальності	До винних осіб повинні бути застосовані законодавчо визначені заходи стягнення (санкції)
Можливості оскарження	Можливість опротестування процедури проведення публічних закупівель в уповноваженому органі, суді тощо

Джерело: сформовано авторкою на основі: [14; 16]

Взагалі вплив публічних закупівель на економіку проявляється через реалізацію основних функцій, які є регульовальними, що несуть за собою діяльність спостереження та контролювання певних етапів впливу цієї сфери:

- матеріальне забезпечення виконання та функціонування різних структур, які відбуваються на основі бюджету країни;
- через закупівлю певних видів товарів та послуг можливе створення нових робочих місць;
- регуляція економічної динаміки.

Існують дві категорії важливих показників, які мають між собою певне співвідношення – це ВВП (загальна ринкова вартість усіх кінцевих товарів та послуг, які створені на території країни за певний проміжок часу) та величина закупівель певної країни за роки, які досліджуються. Важливим питанням у розгляді публічних закупівель є співвідношення цих двох показників.

Розглянемо динаміку ВВП та обсягів публічних закупівель в Україні у 2015-2020 рр. (рис. 1.2).

Проаналізувавши динаміку обсягів публічних закупівель, можна сказати що у цілому лінія тренду публічних закупівель має зростаючий характер. Тільки існує не значний спад у 2019 р., однак на загальну картину він не має ніякого впливу.

Рис. 1.2. Динаміка обсягів публічних закупівель та ВВП України у 2015-2020 рр.

Джерело: сформовано авторкою на основі: [17; 18]

Що ж стосується частки суми коштів за укладеними договорами для закупівель щодо валового внутрішнього продукту, то вона коливається від 12,6% до 3,8%. У 2020 р. частка склала 5,2%, у порівнянні з минулими роками вона зросла, що свідчить про те, що відбувся розвиток процедур публічних закупівель та впровадження нових форм проявів закупівлі (дод. В). У цілому, за прогнозами, динаміка обсягів у 2021 р. матиме тенденцію до зростання.

На сьогодні державні установи та підприємства почали майже постійно використовувати електронні системи для того щоб публічні закупівлі на основі електронних систем для забезпечення безпечного та ефективного

управління. У Законі зазначено, що електронна система закупівель – інформаційна система, яка має комплексну систему захисту інформації [18].

Саме тому зростання державних видатків призводить до мультиплікативного збільшення доходів. Це означає, що вищий дохід, який своєю чергою отримують різні економічні суб'єкти через зростання державних видатків, спричиняє збільшення споживання інвестицій, які сприяють динамічному створенню ВВП (рис. 1.3).

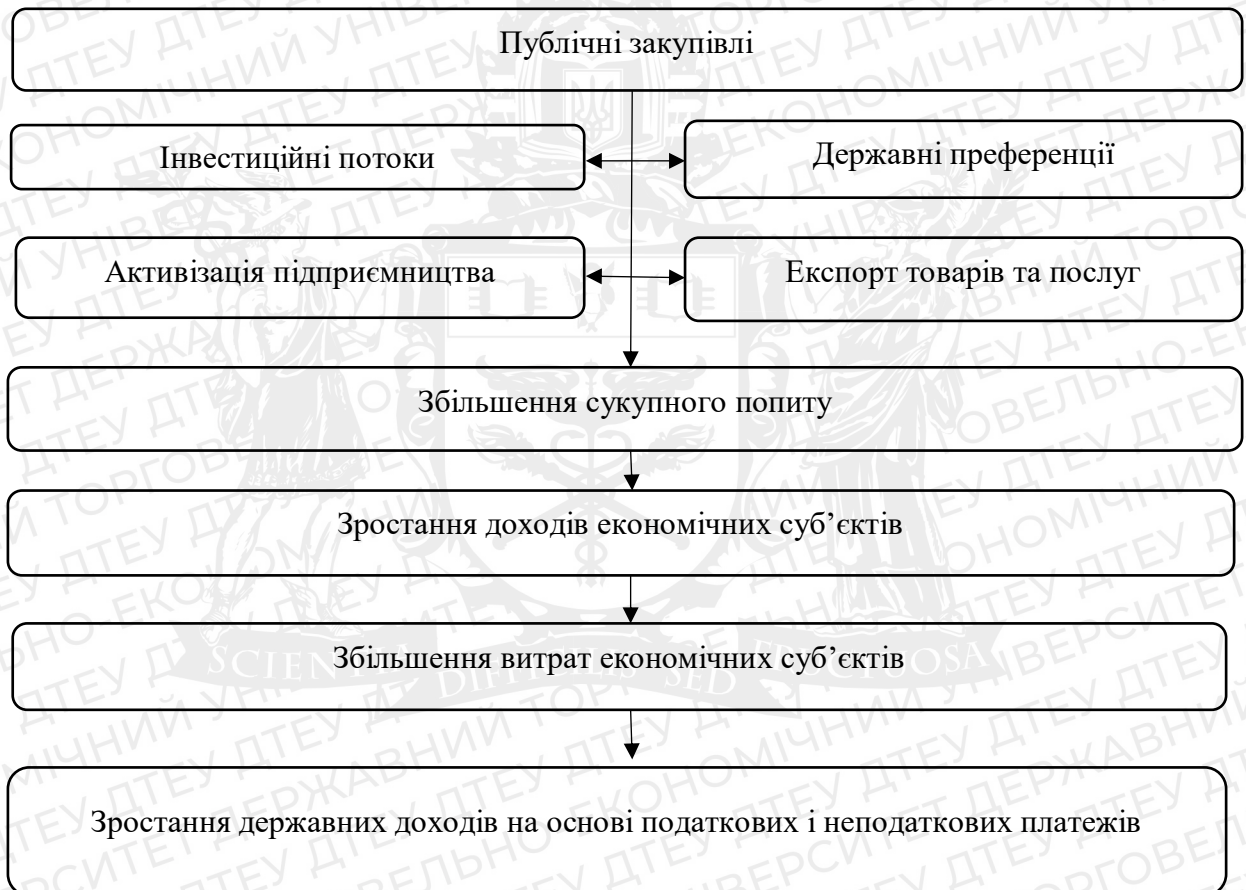

Рис. 1.3. Вплив публічних закупівель на національну макроекономічну динаміку

Джерело: сформовано авторкою на основі: [19]

Одна з успішних організацій на міжнародному рівні з моніторингу стандартів у сфері антикорупційної діяльності – GRECO. До її складу входять 46 держав. У ній було двадцять рекомендацій для України, сім з яких було виконано повністю та вісімнадцять частково, після чого ситуація не надто покращилась у країні, тому вирішили створити свою електронну систему Prozorro [20].

Вказана система функціонує на основі кількох етапів. Перший етап включає подання замовником запиту на платформу про те, що він хоче закупити – певний товар чи послугу, відповідно до норм з планом закупівель та тендерним комітетом установи-замовника. На другому етапі вже проходять інноваційні аукціони, де відбувається така дія, як пониження ціни учасниками. Замовник не має ніякого впливу на цей процес і не може його контролювати. Наступний етап – це коли визначають переможця торгів, винятковим фактором при цьому є ціна. У результаті на четвертому етапі відбувається укладення договору, закупівля товару та оплата. Обрання переможця закупівель відбувається не тільки за умови розгляду цінової політики, а також враховуються і нецінові характеристики, такі як співвідношення якості та вартості предмета закупівлі [10].

Тендерні умови під час здійснення публічних закупівель повинні діяти на умовах реальної конкуренції між учасниками. Для того, щоб збалансувати сприятливий конкурентний клімат, під час проведення тендеру мають бути розроблені певні рекомендації методичного характеру. При цьому важливим аспектом є тендерна платформа, яка існує задля належного формування та контролювання діяльності системи публічних закупівель, створення середовища для добросовісної у певній сфері, забезпечення конкурентної поведінки учасників, які приймають участь у тендерній діяльності.

На рис. 1.4 наведено розподіл кількості завершених закупівель за методами у 2020 р. На основі проведеного аналізу можна зробити висновок про те, що з числа саме конкурентних методів закупівель найчастіше використовують спрощені закупівлі, відкриті торги та допорогова закупівля. Кількість звітів про укладені договори становить більше ніж 86% від загальної кількості всіх закупівель у звітному році. Така ситуація може бути спричинена введенням у дію нової редакції закону про порядок проведення спрощених закупівель з обов'язковим звітуванням в електронній системі закупівель [12].

Необхідно звернути увагу на те, що система ProZorro являє собою електронну версію онлайн-тендерів. При цьому переможець тендеру

вибирається публічно, у результаті функціонування відкритої системи. Система може автоматично розраховувати та відображати аналітику вартості.

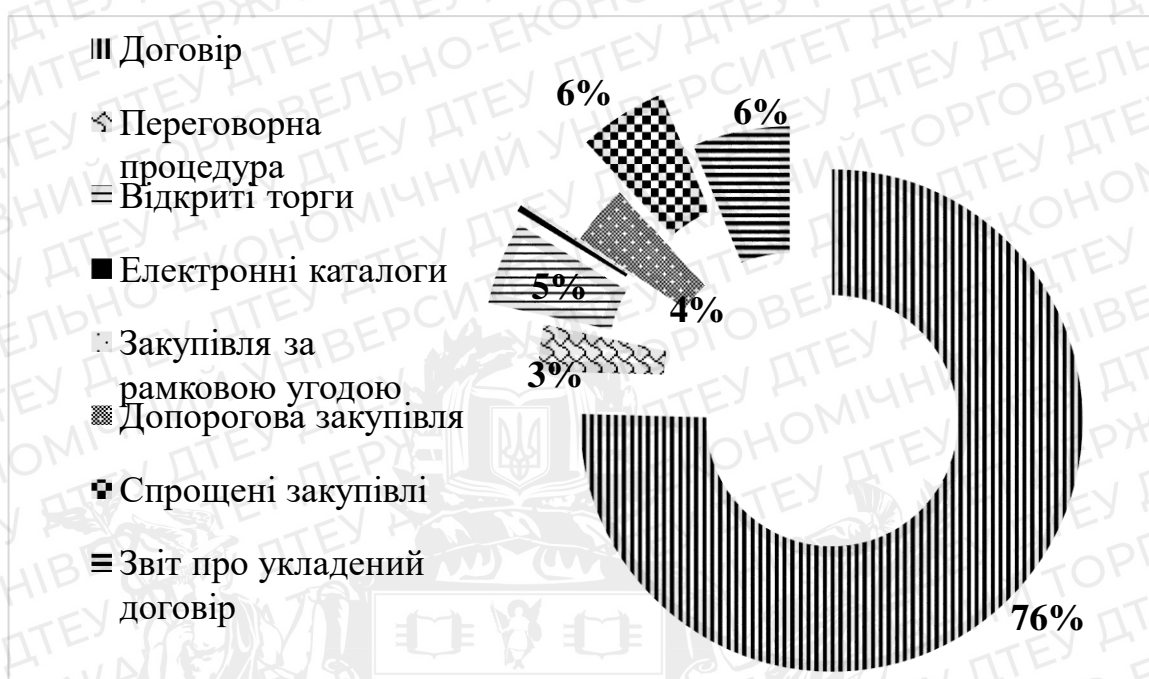

Рис. 1.4. Структура методів закупівель в Україні за 2020 р.
Джерело: сформовано авторкою на основі: [12]

Комплекс Prozorro прийнятий до рекомендованих програм щодо впровадження електронної системи публічних закупівель. Для забезпечення стабільності стану учасників на тендерах, аукціонах, повинна проходити перевірка потенційних постачальників закупівель.

1.3. Аналіз тенденцій розвитку публічних закупівель в Україні

Одним із органів, який здійснює контроль за дотриманням вимог у сфері публічних закупівель, є Антимонопольний комітет України, котрий є органом оскарження. Для того, щоб відбувався самостійний та ефективний захист прав та інтересів осіб, які пов'язані з процедурами закупівель, у складі АМКУ відповідно до Закону України «Про Антимонопольний комітет України» створено колегію, яка розглядає сферу публічних закупівель та здійсненні порушення під час проведення такої процедури. Якщо виникають питання з приводу оскарження процедури, то необхідно звертатись до

Антимонопольного комітету України [6]. Аналізуючи звіт Антимонопольного комітету України за 2020 р., можна побачити, що існують найпоширеніші сфери економічної діяльності у структурі оскаржень у 2020 р., серед яких:

- будівельні та ремонтні роботи – 1182 випадки оскаржень;
- нафта, паливо та електроенергія – 1302 випадки;
- продукти харчування, напої, тютюн – 561 випадок (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Основні сфери у структурі оскаржень в Україні у 2020 р.

Джерело: сформовано авторкою за даними: [21].

Важливе місце серед публічних закупівель являє потреба суб'єктів державного сектору, особливо установ бюджетних в наявності достатньої кількості матеріальних ресурсів. Значний попит у державних замовників потребує закупівля такої сфери, як електричної енергії. Вона є одним із основних важелів у ефективному функціонуванні країни, оскільки цей продукт є базовою галуззю в економіці України [22]. Розглянемо динаміку публічних закупівель електричної енергії протягом 2016-2020 рр. (рис. 1.6).

Загальна кількість процедур із закупівлі електричної енергії за період 2016-2020 рр. склала 115200 очікуваною вартістю майже 235,6 млрд. грн., сума укладених договорів склала майже 96 млрд. грн., а економія склала – 139,6 млрд. грн. Показник економії на рис. 1.6 означає різницю між сумою, яку замовник планував витратити на покупку, та сумою, яку він фактично

витратив. Проаналізувавши динаміку, можна зробити висновок, що 2019 р. став найбільш продуктивнішим щодо закупівель електричної енергії [22].

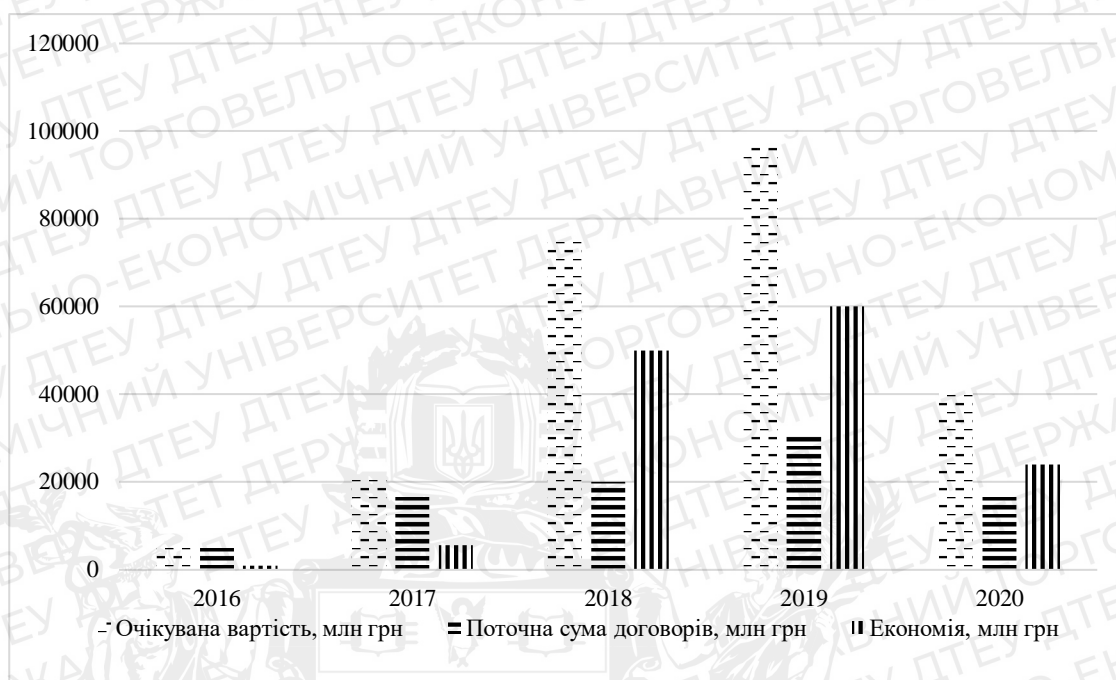

Рис. 1.6. Динаміка публічних закупівель електричної енергії в Україні протягом 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі: [5; 22].

Під час проведення даної процедури можуть виникати у замовників декілька проблем, а саме:

- визначення замовником вартості яка є очікуваною саме предмета закупівлі;
- складання тендерної документації;
- визначення предмету закупівлі;
- зміна істотних умов договору, наприклад, коливання ціни товару на ринку.

Останній пункт являє собою одною із причин втрати або розірвання договорів закупівлі електричної енергії. Причиною цього являється відсутність законодавчо визначеного терміну «коливання ціни», що призводить до неефективного використання державних ресурсів. З цього може впливати, що ті учасники, які є не добросовісними, можуть своєю чергою

перемагати у відкритих торгах за заниженими цінами, що може призвести до нераціонального витрачання коштів.

АМКУ кожного року складає річний звіт, в якому окремим напрямом вказано «Діяльність АМКУ як органу оскарження у сфері публічних закупівель». У цьому зв'язку доцільно розглянути статистику надходжень скарг за період з 2015 по 2020 р. (рис. 1.7).

Рис. 1.7. Кількість надходжень до Антимонопольного комітету скарг про порушення конкурентного законодавства у сфері публічних закупівель 2015-2020 р.

Джерело: сформовано авторкою на основі: [1; 12]

На основі аналізу даних, наведених на рис. 1.7 можна дійти висновку про те, що скарги до АМКУ мають тенденцію до зростання, а це, своєю чергою, свідчить про те, що у сфері публічних закупівель саме електронна система тендерів почала активніше використовуватись з кожним роком. Для більш детальнішого аналізу надходжень скарг у сфері публічні закупівлі, можна використовувати різні показники, ми розглянемо такий показник, як темп приросту. Складемо діаграму показника темпів приросту кількості надходжень скарг за 2016-2020 рр. (рис. 1.8).

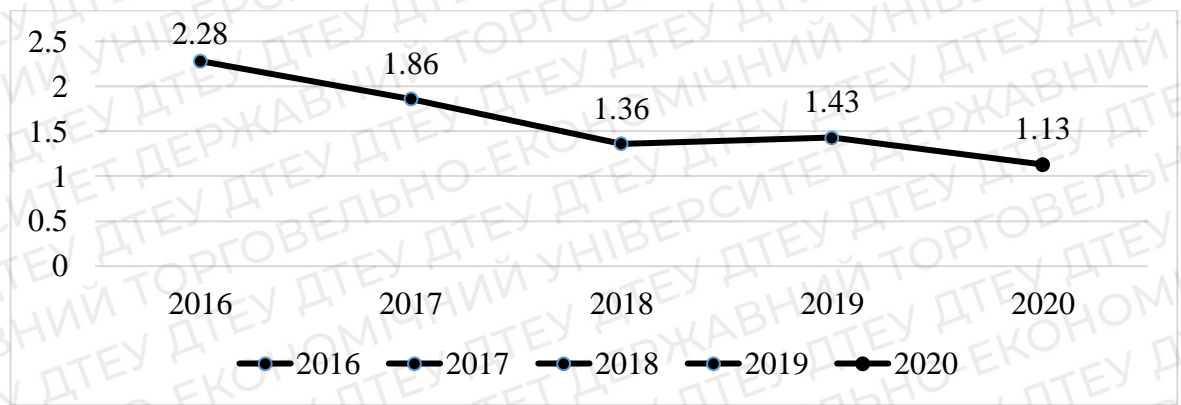

Рис. 1.8. Динаміка темпу приросту надходжень скарг у сфері публічних закупівель в Україні у 2016-2020 рр.

Джерело: розраховано авторкою за даними додатку В

Аналіз даних, наведених на рис. 1.6, дає змогу дійти висновку про існування тенденцій до спаду. Це свідчить про те, що темпи приросту надходжень скарг до АМКУ у сфері публічних закупівель зменшується, тобто все менше і менше надходять скарги.

Розглянемо практичний аспект діяльності Антимонопольного комітету України. Цей орган з дня в день вирішує та розглядає різноманітні справи у різних напрямках. Скарги суб'єктів господарювання, надання дозволу на концентрацію або провести аналіз діяльності компаній, для визначення змов це все робить АМКУ.

Проаналізуємо реальну справу АМКУ щодо накладення штрафу на компанії, які змовились на торгах з будівництва Подільського мостового переходу. Антимонопольний комітет України оштрафував у ТОВ «Форма» і ТОВ «Еко-Буд-Трейд» за порушення, передбачені пунктом 4 частини другої статті 6, пунктом 1 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції» [5].

АМКУ встановив, що внаслідок змови переможцем стало ТОВ «Еко-Буд-Трейд». З цим суб'єктом було укладено договори на загальну суму 6,1 млрд грн, тому що це підприємство зараз будує мостовий перехід. За те що було виявлено змову, під час участі у торгах, Комітет оштрафував ТОВ «Форма» і ТОВ «Еко-Буд-Трейд» на загальну суму 182,6 млн грн. Окрім

штрафу, згідно із Законом, ці компанії позбавлені права участі у процесі публічних закупівлях терміном на три роки [23].

Наступна справа щодо змови на закупівлях програмного забезпечення SAP на загальну суму майже 500 млн грн. [24]. Торги були оголошені такими державними установами, як АТ «КБ «ПриватБанк», ДП «НАЕК «Енергоатом», ПАТ «Укргазвидобування», філія ГАОУ ПАТ «Укрзалізниця», Національний банк України, Банкнотно-монетний двір НБУ й ДП «Поліграфічний комбінат «Україна». Після розгляду справи АМКУ встановив, що овариства з обмеженою відповідальністю «САП Україна», «Інфопульс Україна», «Сапран Україна», «Бріг-Рітейл», «Агелес», «Беной» та дочірнє підприємство «Ітеллідженс» зі 100%-ю іноземною інвестицією товариства «Ітеллідженс інтернешнл бізнес сервіс ГМБХ (Німеччина)» («НТТ Дата бізнес солюшнс») впродовж 2016-2019 рр. вчиняли антиконкурентні узгоджені дії з метою спотворення результатів торгів. Рішенням у справі було накладено штраф на зазначені компанії на загальну суму 105,3 млн грн [24].

Говорячи про сферу діяльності публічних закупівель загалом, можна виділити різкий стрибок активності, який відбувся у травні 2020 р., спричиненим пандемією COVID-19, а саме закупівлі без аукціонів медичних масок, ліки, апарати штучної вентиляції та інших медичних засобів захисту для суспільства під час часів пандемії [21]. Наприклад, розглянемо, як саме змінювалась ціна на захисні маски в часи пандемії. У березні 2020 р. ціни на маски мали різкий стрибок вгору і протрималась така ціна близько кілька місяців. Невеликій кількості замовників необхідно було закуповувати маски по 25-28 гривень за штуку. Водночас до березня 2020 р. захисні маски мали ціну від 7 до 11 гривень і навіть тоді деякі продавці відмовлялись постачати їх. Існував дефіцит продукції, тому що коли ще не було пандемії, середня ціна маски становила близько 1 грн. [25]. COVID-19 вплинув на закупівлю не тільки захисних масок, але й антиспектики, захисні щитки, різне медичне обладнання тощо[26].

Пандемія була не єдиним викликом для державних закупівель, також окремої уваги заслуговують публічні закупівлі під час воєнного стану, проаналізуємо їх розвиток. Кабінетом Міністрів України було ухвалено постанову № 169 «Про деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану» [27]. При цьому було впроваджено такі зміни:

- в умовах воєнного стану оборонні та публічні закупівлі здійснюються без застосування процедури закупівель та спрощених закупівель;
- переліки та потрібні обсяги самих закупівель робіт, товарів та послуг будуть визначатись рішеннями замовників;
- закупівлі мають здійснюватися шляхом процедури закупівель або спрощених закупівель, тобто тих закупівель, вартість яких перевищує або дорівнює 50 тис. грн;
- попередня оплата за товари оборонного призначення здійснюється на строк та у розмірах, які були визначені замовниками у сфері оборони у державних контрактах або договорах за закупівлю та інше [27].

Для належного функціонування та забезпечення потреб сектору безпеки та оборони країни функціонують такі державні замовники, як Міністерство внутрішніх справ, Міністерство економіки, Міністерство оборони, Державна служба з надзвичайних ситуацій, Служба безпеки, Державне космічне агентство, Управління державної оборони, Національна гвардія, Національна поліція та інші [27].

Закупівлі під час воєнного стану не включаються до річного плану закупівель кожного замовника. До принципів здійснення закупівель належать добросовісна конкуренція, ефективність, максимальна економія, відсутність дискримінації учасників, об'єктивне визначення переможця тощо [27]. Що ж стосується діяльності Антимонопольного комітету України у сфері публічних закупівель під час воєнного стану, то АМКУ ухвалив рішення про скасування або припинення розгляду скарг про порушення діяльності у цій сфері, які будуть подані до АМКУ, та самі рішення, за якими не було ухвалено

остаточних висновків станом на 25 лютого 2022 р. При цьому через війну у замовників виникла додаткова потреба в закупівлі послуги складування та зберігання, закупівель засобів особистої гігієни тощо.

Воєнний стан має суттєвий вплив на сферу закупівель. За таких умов важливим пріоритетом вважається забезпечення потреб українського війська та населення. Нові умови потребують від органів влади та місцевого самоврядування швидких закупівель [28]. Через такий стан у системі Prozorro з'явився новий вид звіту «War for freedom». Вказаний розділ підходить тим, кому потрібно терміново закупити речі, які необхідні під час війни, але ця процедура має бути прозорою. Система Prozorro та її партнери під час воєнного стану долучились до волонтерської діяльності, відбувались пошуки важливих речей для Збройних сил України, територіальної оборони та гуманітарних штабів [28].

Узагальнюючи аналіз діяльності сфери здійснення закупівель під час воєнного часу можна дійти висновку про те, що чинна законодавча база не встановлює жорстких обмежень щодо такої діяльності, але рекомендується, щоб відбувались закупівлі, які є потрібними у теперішній час. Незважаючи на незвичні умови для закупівель, замовники повинні дотримуватись принципів здійснення закупівель для належного функціонування сфері публічних закупівель під час воєнного стану.

РОЗДІЛ II. НАПЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ КОНКУРЕНТНИХ ВИМОГ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

2.1. Реалізація контролю за дотриманням конкурентних вимог при здійсненні публічних закупівель в Україні

Беручи до уваги вищесказане, існують три рівні органів, які відповідно здійснюють контроль у сфері публічних закупівлі. Уповноважений орган, який відноситься до цього рівня, це міністерство економіки України. Орган здійснює регулювання та реалізацію державної політики у сфері закупівель. Цей орган має основне своє завдання – формування та реалізація політики у публічних закупівлях. Основними функціями, які виконує уповноважений орган у сфері публічних закупівель є, зокрема, такі, як:

- упровадження і затвердження нормативно-правової бази;
- моніторинг усіх закупівель;
- певні узагальнення практики здійснення закупівель, навіть міжнародних;
- організація семінарів з питань закупівлі;
- розроблення конкурсних торгів;
- інформування громадськості про політику та правила закупівель та інше [29].

Рахункова палата впроваджує державну політику у сфері державного фінансового контролю, виконує забезпечення стабільності у сфері публічних закупівель у межах своїх повноважень. Кожного року Антимонопольний комітет України публікує звіт, в якому міститься розділ про публічні закупівлі, де описується діяльність у сфері публічних закупівель, наводиться інформація про оскаржені процедури закупівель та здійснення контролю [30; 31].

Державна казначейська служба є органом виконавчої влади, діяльність якого контролюється та підпорядковується Кабінету Міністрів України через

Міністра фінансів, який реалізує політику обслуговування коштів у сфері публічних закупівель. Державна казначейська служба реалізує політику держави у сфері казначейського обслуговування коштів. При цьому може здійснюватися:

- перевірка відповідності та наявності укладеного договору про закупівлю, про результати проведення процедури звіту, його закупівлю та правильність оформлення відповідно до законодавства;
- скасування процедури закупівлі [32].

Провівши аналіз даних Міністерства економіки України про результати здійснення контролю у сфері публічних закупівель, можна зазначити, що основні порушення серед замовників є:

- вибір непотрібної процедури закупівлі;
- недотримання порядку визначення предмета закупівлі;
- встановлення у документації для тендеру певні умови дискримінаційного характеру;
- відхилення пропозиції переможців через ненадання ними зразкової продукції тощо [33; 34; 35; 36].

Проте слід підкреслити, що головну роль у боротьбі з фінансовими зловживаннями у сфері публічних закупівель покликані відігравати профілактичні заходи, за допомогою яких можна виявити порушення у момент укладення договору [37; 38; 39; 40]. В основному це стосується діяльності уповноваженого органу, що регулює і реалізує державну політику у сфері державних контрактів; звернення до правоохоронних органів; попередньої перевірки.

Проаналізувавши всі дії, які відбуваються у сфері публічних закупівель, можна виділити основні напрями вдосконалення контролю, напрями обмеження недоліків та зменшення порушень у сфері публічних закупівель України (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Напрями вдосконалення контролю за здійсненням публічних закупівель України

№	Напрями вдосконалення контролю та зменшення порушень
1.	Запровадження прямої норми кримінальної відповідальності за порушення у сфері публічних закупівель, удосконалення діяльності органів юстиції та правоохоронна система з метою уникнення відповідальності за порушення законодавства у сфері публічних закупівель
2.	Удосконалення системної роботи задля зменшення зловживань, її можуть здійснювати на різних рівнях та різні суб'єкти, які є причетними до цього комплексного механізму
3.	Удосконалення роботи Централізованих закупівельних організацій. Сюди може входити: економія бюджетних коштів за рахунок контролю та агрегації за витратами бюджетних коштів
4.	Вдосконалення законодавства щодо недопущення зловживань, але й водночас забезпечення його гнучкості, щоб замовники не опинились у ситуації, коли вони просто не мають змоги закупити те, що їм потрібно або вони будуть змушені жертвувати якістю задля нижчих цін
5.	Вдосконалення діяльності контролюючих та наглядових органів, певне усвідомлення ризику, що тендерна змова може бути зафіксована, наприклад у рамках слідчо-пошукових дій детективів НАБУ або санкціонованих слідчим суддею
6.	Звернення уваги громадськими організаціями до так званих несумлінних практик у публічних закупівлях
7.	Розвиток цифровізації у сфері публічних закупівель, тобто запровадження іноземного досвіду, а саме розвиток цифрових технологій у використанні чатботів, цифрових панелей цін, інтелектуальна автоматизація електронних рахунків та реєстру постачальників
8.	Реформування діяльності Державної аудиторської служби з метою збільшення можливості автоматичної перевірки придбань на наявність індикаторів ризику
9.	Запровадження чітких критеріїв формування партій для зниження ризику шахрайських маніпуляцій на цьому етапі публічних закупівель
10.	Розширення конкурентного ринку у галузі закупівель для малого підприємництва

Джерело: розроблено авторкою на основі власних досліджень та узагальнень

Аналізуючи динаміку надходження скарг до Антимонопольного комітету України, можна виділити основні проблеми, серед яких:

- неправомірне відхилення пропозицій учасників на умові тендеру без надання права на усунення невідповідності в документах;
- відхилення пропозицій учасників на умові тендеру на підставі того, що було допущені формальні помилки;
- неправомірне використання закупівель на умовах переговорної процедури;

- установлення певної вимоги так званої локалізації матеріально-технічної бази в межах певного місця надання послуг;
- встановлення у документації що необхідна для проведення тендерної процедури, певних технічних вимог до товару, яким відповідає продукція того самого виробника;
- неправомірне усунення учасника тендеру на підставі того, що він неналежно провів обґрунтування низької ціни на свій продукт тощо.

2.2. Перспективи вдосконалення системи публічних закупівель в Україні на конкурентних засадах

Публічні закупівлі підпадають під особливо-спеціальне правове регулювання, яке встановлює регламент процедури закупівлі, тому що вони здійснюються з метою реалізації інтересу публічного та суспільного. У результаті цього з'являється питання про роль держави в аспекті законодавця та споживача – для забезпечення задоволення попиту державних замовників [20].

Сфера публічних закупівель може нести в собі ряд негативних аспектів та мати потенційні загрози щодо економічної безпеки під час проведення закупівлі. Прямі загрози, які можуть виникати, – це корупційні взаємовідносини між учасникам, вилучення грошей із державного бюджету та недобросовісна конкуренція. Непрямими загрозами є зниження довіри до держави та витіснення сумлінних виробників [10].

Проблемним питанням в Україні є оплата закупівель, оскільки саме зловживання можуть проявлятися у момент попередньої оплати. Законодавство вимагає від замовників публікувати певні звіти щодо виконання договору, однак ряд суб'єктів нехтують цими вимогами [11; 12]. Хоча й відбулося оновлення законодавства у сфері організації публічних закупівель, однак має місце невиконання вимог та неефективність тендерів, тому що не відбувається належний контроль в аспекті правозастосування та

виконання основних приписів у контексті уникнення корупційних ризиків [41; 42].

Коли відбувається діяльність публічних закупівель простежується низка порушень, які своєю чергою, виникають через незнання замовників в даній сфері та нерозуміння того, як правильно слід готувати документи до тендеру. При цьому йдеться про те, що через відсутність доцільного та справедливого покарання у сфері публічних закупівель, воно несе за собою підрив довіри до електронної системи Prozorro.

Для поглибленого аналізу, можна розглянути нормативно-правову базу та органи, що задіяні у сфері публічних закупівлях у інших країнах, та в майбутньому спробувати запровадити нові аспекти в нашу базу. Наприклад, у Великобританії існує:

- прийняті рекомендації по закупівлях через конкурс;
- діє Центральна установа закупівель;
- функціонує відділ стратегічного управління публічними закупівлями;
- створені департаменти, які регулюють роботи тендерів у міністерствах [43].

У Франції функціонує Національне агентство торгів та діють певні спеціальні комісії, які саме вибірково перевіряють всі укладені договори. Можливо, якщо б в Україні створити окрему установу загальнодержавного характеру, яка буде спеціалізуватись тільки на сфері публічні закупівлі. Будуть існувати різні Департаменти, які контролюватимуть належне здійснення процедур закупівлі, регулювання та здійснення перевірки договорів та аналіз проведення тендерів, тоді сфера публічних закупівель буде більш контрольована та прозора [44].

На основі аналізу світового досвіду та пошуку напрямів його при реформуванні сфери публічних закупівель в Україні можна запропонувати напрями вдосконалити сферу діяльності публічних закупівель. Один із методів оптимізації здійснення контролю діяльності публічних закупівель, за для перспективи вдосконалення даного напрямку, є розвиток та вдосконалення

чинного порядку, за допомогою якого здійснюється діяльність. Переваги здійснення контролю є такими:

- зменшення тиску на об'єкти, що є підконтрольні;
- відбудова нової, більш дієвої системи проведення перевірок;
- зменшення та економія часу для роботи, унаслідок чого, буде відбуватись зростання ефективності діяльності працівників.

Зосередження уваги на проблематиці вдосконалення та розвитку сфери публічних закупівель дасть змогу запропонувати напрями гармонізації нормативно-правової бази України у цій сфері з відповідними вимогами ЄС та Угоди СОТ. При цьому розвиватиметься система підготовки кадрового забезпечення професійної діяльності у сфері публічних закупівель, що у подальшому поглиблюватиме міжнародну співпрацю та сприятиме покращенню іміджу України на міжнародній арені як держави, яка має сучасну модернізовану національну систему публічних закупівель.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У роботі розглянуто діяльність у сфері публічні закупівлі, дотримання конкурентних вимог під час проведення процедури закупівлі, а також різні методологічні аспекти сфери публічних закупівель. Існує певна потреба у створенні конкурентного середовища на основі удосконалення теоретико-методологічних та організаційних засад, за умов виконання та використання повноважень, які є функціональними у сенсі економічних суб'єктів, які можуть виступати у ролі замовників закупівель суспільних благ. Такі умови сформували різноманітні вимоги до реалізації принципів підзвітності та прозорості, які є важливим регулятором у сфері виконання публічних закупівель, виступаючи з метою забезпечення в раціональному плані використання коштів держави.

Одним із головних аспектом для формування сфери публічних закупівель було внесення певних змін та реформування Закону України «Про публічні закупівлі» та впровадження торгового майданчика в електронній формі, а саме системи Prozorro. Відбувається адаптація українського законодавства до міжнародних стандартів у рамках Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Критичний аналіз положень української нормативно-правової бази у сфері державних закупівель дозволив зробити висновок про її невідповідність концептуальним положенням європейських директив у контексті визначення закупівель як контрольованого об'єкта. Визначено, що оцінка ефективності публічних закупівель є інструментом, який дозволяє формувати інформацію для управління закупівлями, моніторингу виконання бюджетних зобов'язань, організації заходів щодо оптимізації закупівель, що проводяться на конкурсній основі, та порівняння показників. Моніторинг виконання державних контрактів є необхідною складовою системи контролю. Необхідно розробити організаційні положення та методичні інструменти, що складатимуться з поетапного моніторингу та критеріїв ризику внаслідок контролю та доказів чи порушення закону.

Здійснений аналіз річних звітів Антимонопольного комітету України дав змогу зробити висновки про динаміку надходжень скарг, та на основі цих даних розраховано темпи приросту надходжень скарг у сфері публічних закупівель. Саме публічні закупівлі володіють потужним потенціалом, який дає змогу активізувати економічний розвиток національної економіки. Публічні закупівлі являють собою певний механізм з регулювання кон'юнктури ринку.

Розглянуто діяльність публічних закупівель під час воєнного стану. Хоча й відбулись незначні зміни в законодавчому плані, але все таки було запроваджено Постановою № 169 “Про деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану” здійснювати закупівлі бажано тільки ті, що потребують зараз нашої країні, в боротьбі під час воєнного стану.

Для досягнення певних цілей у розвитку та формуванні стабільної системи публічних закупівель необхідне подальше вдосконалення нормативно-правової бази. Подальша оцифровка публічних закупівель та покращення адміністрування електронних договорів також є перспективними напрямками.

СПИСОК ВИКОРИСТАННИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 №922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення 10.05.2022)
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про застосування переговорної процедури закупівлі» від 14.03.2018 № 147-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zastosuvannya-peregovornoji-proceduri-zakupivli> (дата звернення 10.05.2022)
3. Постанова «Про затвердження Порядку функціонування електронної системи закупівель та проведення авторизації електронних майданчиків» від 24.02.2016 р. №166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/166-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення 10.05.2022)
4. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. №1700-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 10.05.2022)
5. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 р. №2210-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> (дата звернення 10.05.2022)
6. Закон України «Про Антимонопольний комітет» від 26.11.1993 р. №50 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text> (дата звернення 10.05.2022)
7. The Global Public Procurement Database: Share. Compare. Improve. Feature Story. The World Bank. 2020. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2020/03/23/global-public-procurement-database-share-compare-improve> (дата звернення 10.05.2022)
8. Ткаченко Н. Б., Уманців Ю. М. Макроекономічні аспекти державних закупівель. Фінанси України. 2009. № 8. С. 82-88
9. Міняйло О. І., Костенко А. М. Сучасний стан та перспективи розвитку електронних державних закупівель в Україні. Економічний вісник університету. 2016. Вип. 29(1). С. 135-144

10. Декалюк О. В. Економічна безпека в системі управління державними закупівлями. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2018. №3. Т. 1. С. 177-180
11. Сиротюк Г. В. Сутність та ефективність функціонування публічних закупівель в Україні. Економіка та управління національним господарством. 2021. Вип. 64. URL: http://bses.in.ua/journals/2021/61_2021/7.pdf (дата звернення 10.05.2022)
12. Альциванович О. В., Цимбаленко Я. Ю. Теоретико-категоріальний аналіз поняття публічних закупівель та корупційних ризиків при здійсненні в Україні. Аспекти публічного правління. 2018. Том 6. №9. С. 92-103
13. Уманців Ю. М., Міняйло О. І. Еволюція ролі та функцій держави в економіці. Економічний вісник університету. 2016. Вип. 28/1. С. 140-148
14. Штань М. В. Державні закупівлі в системі заходів стимулювання розвитку національної економіки. Економічна теорія та право. 2018. №1. С. 60-71
15. Щербакова Т., Гринчук О. Публічні закупівлі у системі регулювання розвитку економіки. Геополітика України: історія та сучасність. 2021. №2. С. 167-174
16. Горощенко Ю. А., Штулер І. Ю. Аналіз процедур публічних закупівель в Україні. Фінанси, банківська справа та страхування. 2020. С. 32-41
17. Макроекономічні показники. Валовий внутрішній продукт. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 10.05.2022)
18. Діяльність. Публічні закупівлі. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення 10.05.2022)
19. Звіт про результати аналізу щорічного звіту Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, що містить аналіз функціонування системи публічних закупівель та узагальнену інформацію про результати здійснення контролю у сфері закупівель. 2020. URL:

https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2020/15-1_2020/Zvit_15-1_2020.pdf (дата звернення 10.05.2022)

20. Розвиток національної торговельної політики для підвищення конкурентоспроможності економіки України: колективна монографія / за ред. Т. О. Осташко; Електрон. дані. Київ: Ін-т екон. та прогноз. НАН України. 2021. 313 с. Режим доступу: <http://ief.org.ua/docs/mg/353.pdf> (дата звернення 10.05.2022)

21. Звіти сфери публічних закупівель за 2020 рік. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=ca5d0012-c7f9-4750-b1f8-cf5550ecb270&tag=Zviti> (дата звернення 10.05.2022)

22. Сіденко В. Співвідношення глобалізації та локалізації економічних процесів в умовах зростання глобальних ризиків. Економічна теорія. 2021. №3. С. 72-90

23. Рішення справи АМКУ щодо змови на торгах з будівництва Подільського мостового переходу від 28 жовтня 2021 р. URL: <https://amcu.gov.ua/news/komitet-oshtrafuvav-na-1825-mln-grn-kompaniyi-shcho-zmovilisya-na-torgah-z-budivnictva-podilskogo-mostovogo-perehodu?v=617a8a896606b> (дата звернення 10.05.2022)

24. Рішення справи АМКУ щодо змови на закупівлях програмного забезпечення SAP від 18 квітня 2022 р. URL: <https://amcu.gov.ua/news/u-spravi-shchodo-zmovi-na-zakupivlyah-programnogo-zabezpechennya-sap-do-derzhbyudzhetu-splacheno-bilshe-77-mln-grn-shtrafiv?v=625d54a9cd425> (дата звернення 10.05.2022)

25. Пилипенко Я. Понад рік із масковим режимом: як у Prozorro закуповують медичні маски від 13 травня 2021 р. URL: <https://dozorro.org/blog/yak-u-prozorro-zakupovuyut-medichni-maski> (дата звернення 10.05.2022)

26. Аналітичний модуль закупівель для боротьби з пандемією COVID-19. URL: <https://covid.dozorro.org> (дата звернення 10.05.2022)

27. Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану» (зі змінами) № 169 від 28 лютого 2022 р. URL: <https://radnuk.com.ua/pravova-baza/postanova-kabminu-pro-deiaki-pytannia-zdijsnennia-oboronnykh-ta-publichnykh-zakupivel-tovariv-robit-i-posluh-v-umovakh-voiennoho-stanu-zi-zminamy> (дата звернення 10.05.2022)

28. Медведєєв Я. Закупівлі під час воєнного стану: регулювання та процедура. Юридична газета online. 2022. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/antimonopolne-konkurentne-pravo/zakupivli-pid-chas-voennogo-stanu-regulyuvannya-ta-proceduri.html> (дата звернення 10.05.2022)

29. Лідньов А. Уповноважений орган з питань публічних закупівель: функції, про які має знати замовник від 21 червня 2021 р. URL: <https://www.dzakupivli.com.ua/article/761-upovnovajeniy-organ-z-pitan-publchnih-zakupvel-funkts-pro-yak-ma-znati-zamovnik> (дата звернення 10.05.2022)

30. Річний звіт Антимонопольного комітету України. Діяльність Амку як органу оскарження у сфері публічних закупівель 2020 року URL: <https://amcu.gov.ua/storage/app/uploads/public/605/4a0/e26/6054a0e268fc0702551413.pdf> (дата звернення 10.05.2022)

31. Річний звіт Антимонопольного комітету України. Діяльність АМКУ як органу оскарження у сфері публічних закупівель 2021 р. URL: <https://amcu.gov.ua/storage/app/uploads/public/627/ccb/c10/627ccbc10ef3d640199715.pdf> (дата звернення 10.05.2022)

32. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України» від 15 квітня 2015 р. № 215. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення 10.05.2022)

33. Звіт, що містить аналіз функціонування системи публічних закупівель та узагальнену інформацію про результати здійснення контролю

- у сфері закупівель за 2019 р. URL:
<https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=097433c3-564b-44f7-8987dd004d583d05> (дата звернення 10.05.2022)
34. ProZorro Market. Електроенергія без тендеру. URL: <https://e-tender.biz> (дата звернення 10.05.2022)
35. Кириленко О., Русін В., Напрями мінімізації фінансових шахрайств у сфері публічних закупівель. Світ фінансів. 2020. С. 62-74
36. Кравець І. В., Іванюк О. В., Трушковський В. К. Теорія та практика публічних закупівель. Ефективна економіка. 2021. №2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8667> (дата звернення 10.05.2022)
37. Ткачик Ф. П., Крисовата К. В. Ефективність функціонування публічних закупівель в Україні. Ефективна економіка. 2020. №7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8044> (дата звернення: 10.05.2022).
38. Ткаченко Н. Б. Цифровізація в публічних закупівлях. Вісник Університету банківської справи. 2020. №3. С. 104-111
39. Size of public procurement. Government at a Glance 2021. OECD iLibrary. 2021. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/18dc0c2d-en/index.html?itemId=/content/component/18dc0c2d-en> (дата звернення 10.05.2022)
40. The Global Public Procurement Database: Share. Compare. Improve. Feature Story. The World Bank. 2020. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2020/03/23/global-public-procurement-database-share-compare-improve> (дата звернення 10.05.2022)
41. Черленяк І. І., Проскура В. Ф., Шелемба М. М. Технологічні виклики індустрії 4.0 та інструменти промислової політики: аналіз досвіду Південної Кореї. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. 2020. Вип. 2. С. 144-156

42. Управління у сфері економічної конкуренції: у 2 т. Т. 2. В. Д. Лагутін, О. В. Вертелева, О. І. Міняйло та ін.; за заг. ред. А. Г. Герасименко. Київ: Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2018. 351 с.
43. Петруненко Я. Зарубіжний досвід регулювання публічних закупівель як господарсько-правового засобу забезпечення ефективного використання державних коштів. *Правова держава*. 2019. URL: <http://pd.onu.edu.ua/article/download/169526/171275> (дата звернення 10.05.2022)
44. Іванова О. ProZorro VS Place: як закуповують в Україні та Франції? 2020. URL: <https://www.prostir.ua/?blogs=prozorro-vs-place-yak-zakupovuyut-v-ukrajini-ta-frantsiji> (дата звернення 10.05.2022)
45. Офіційний сайт електронної системи публічних закупівель «ProZorro». URL: <https://prozorro.gov.ua> (дата звернення 10.05.2022)
46. Abutabenjeh S., Dayarathna V., Jaradat R., Nagahi M., Gordon S. The perceived value of public procurement and contract management certification. *International Journal of Procurement Management*. 2021. Vol. 14. №1. P. 62-92
47. Гальчинський Л. Ю., Гаврилова А. Г. Оцінка функціонування електронної системи «Prozorro» як інструмента державних закупівель. *Актуальні проблеми економіки та управління: зб. наук. пр. молод. вчен.* 2017. Вип. 11. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/102574/97652> (дата звернення 10.05.2022)
48. Швидка Т. І. Проблемні питання кваліфікації правовідносин недобросовісної конкуренції у сфері публічних закупівель. *Економічна теорія та право*. 2019. №1. С. 26-31
49. Модель аукціонів у малій приватизації. URL: <https://e-tender.ua/training-e-auction/uchasnik-aukcionu-2/model-aukcioniv-u-malij-privatizaciyi-prozorroprodazhi-19> (дата звернення 10.05.2022)
50. Звіт, що містить аналіз функціонування системи публічних закупівель та узагальнену інформацію про результати здійснення контролю у сфері

закупівель за 2020 р. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=ca5d0012-c7f9-4750-b1f8-cf5550ecb270&tag=Zviti> (дата звернення 10.05.2022)

51. Письменна М. С. Методологія та організація аналізу і контролю закупівель за державні кошти. Автореф. дис. д-ра екон. наук. 2018. URL: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/Avtoreferat_Pismenna-M.S..pdf (дата звернення 10.05.2022)

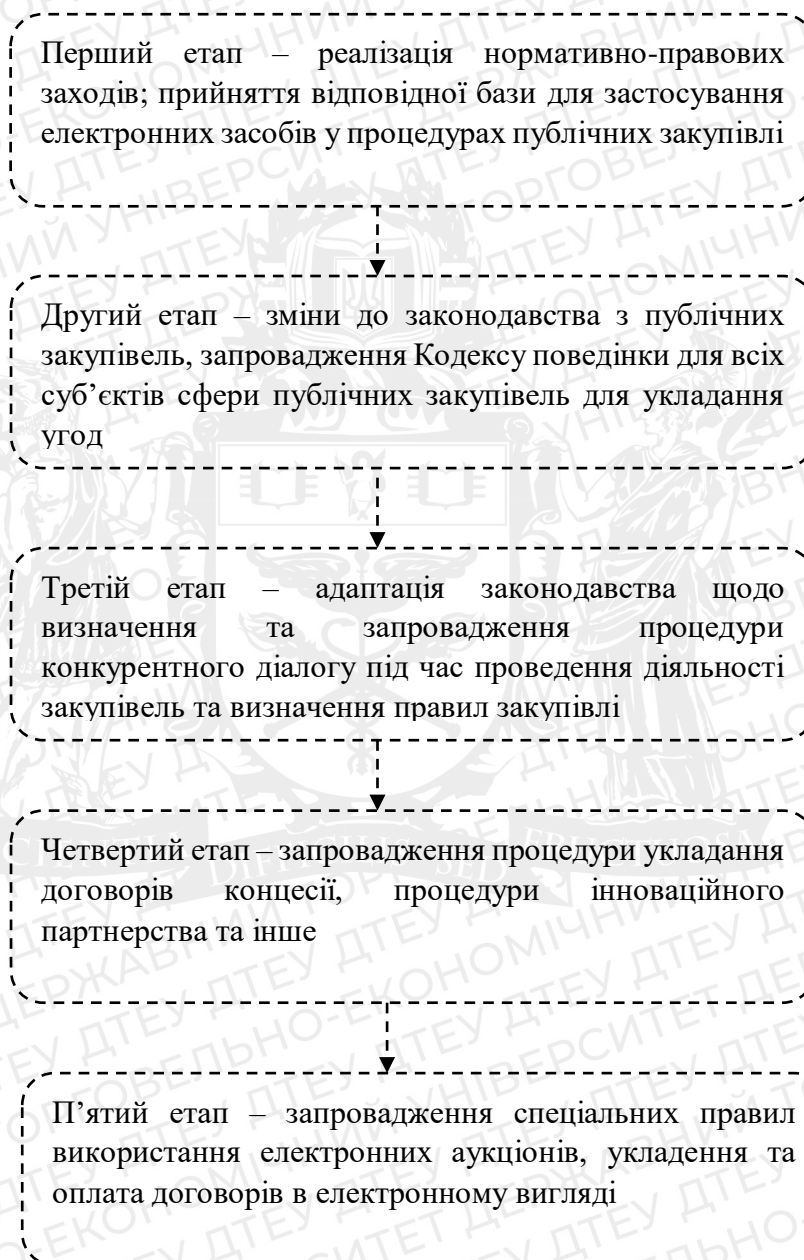
52. Розпорядження Антимонопольного комітета України від 3.03.2022 р. №1-рп «Про деякі питання організації АМКУ в умовах воєнного стану». URL: <https://amcu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-rozporядzhennya-amku-vid-3032022-r-1-rp-pro-deyaki-pitannya-organizaciyi-amku-v-umovah-voennogo-stanu> (дата звернення 10.05.2022)

53. Петришак А. Закупівлі в умовах воєнного стану: законодавче регулювання від 21.03.2022 р. URL: https://biz.ligazakon.net//analytics/210065_zakupvl-v-umovakh-vonnogo-stanu-zakonodavche-regulyuvannya (дата звернення 10.05.2022)

ДОДАТКИ

Додаток А

Етапи адаптації законодавства України до норм і правил ЄС

Джерело: сформовано авторкою на основі: [11]

Основні типи та види процедур публічних закупівель

Джерело: сформовано авторкою на основі: [45]

Додаток В

Валовий внутрішній продукт та загальний обсяг укладених угод із публічних закупівель в Україні у 2017-2020 рр.

Рік	ВВП, млрд. грн.	Обсяг укладених угод, млрд. грн.
2015	1979,5	156,2
2016	2382,2	275,0
2017	2983,8	777,7
2018	3590,5	856,3
2019	3978,4	805,0
2020	4194,1	797,0

Джерело: сформовано авторкою на основі: [17; 18]

